

Súčasný trh s učebnicami a jeho otvorenie

Vlastný materiál

December 2017

Základné údaje o súčasnom trhu s učebnicami

Na základe informácií od ministerstva školstva uvádzame stručný prehľad o súčasnom trhu s učebnicami, o vývoji počtu žiadaných učebníc a učebníc dodaných na školy za posledné roky, o objeme financií vyčlenených na ich nákup, ako aj prehľad učebníc so schvaľovacou doložkou pre jednotlivé predmety. Čo sa týka digitálnej učebníc, v edičnom portáli je digitálne uverejnených 46 učebníc pre stredné školy a 115 učebníc pre základné školy.

V posledných 5 rokoch získalo úplne novú schvaľovaciu doložku 26 učebníc pre základné školy (schvaľovacia doložka obstaranej učebnice platí aj pre preklad do maďarského jazyka a prepis do Braillovho písma) a 38 učebníc určených pre stredné školy. Ministerstvo neviduje počet nových učebníc, ktoré získali za posledných 5 rokov odporúčaciu doložku (rozdelené na základné a stredné školy) a neviduje ani počet nových autorov učebníc za posledných 5 rokov.

Vzhľadom na to, že ministerstvo školstva nezakupuje učebnice s odporúčacou doložkou, nedisponuje ani ich zoznamom rozdeleným na predmety. Na stránke edičného portálu uvádza kompletný národný register didaktických prostriedkov s odporúčacou doložkou, ktorý obsahuje údaje o všetkých učebniciach, ktoré majú alebo mali odporúčaciu doložku.

Počet žiadaných učebníc za posledných 5 rokov v kusoch		
Rok	Základné školy	Stredné školy
2013	3,4 mil.	1,0 mil.
2014	2,9 mil.	0,8 mil.
2015	3,0 mil.	0,6 mil.
2016	2,2 mil.	0,3 mil.
2017	2,0 mil.	0,3 mil.
Spolu	13,5 mil.	3,0 mil.

Počet dodaných učebníc za posledných 5 rokov v kusoch		
Rok	Základné školy	Stredné školy
2013	2,0	0,5
2014	2,1	0,4
2015	1,4	0,2
2016	1,1	0,2
2017	1,1	0,2
Spolu	7,7 mil. ks	1,5 mil. ks

Financie vyčlenené na nákup učebníc			
Rok	Vyčíslené celkové požiadavky škôl v €	Pokrytie požiadaviek	Poznámka
2013	16,5 mil.	6,0 mil.	
2014	15,6 mil.	6,5 mil.	
2015	16,3 mil.	5,5 mil.	Ministerstvo školstva poskytlo údaj vrátane nákladov distribúcie, bez zarátania príspevku na angličtinu
2016	15,0 mil.	4,1 mil.	bez zarátania príspevku na angličtinu a prvouku pre 2. ročník
2017	12,0 mil.	4,8 mil.	bez zarátania príspevku na cudzie jazyky a prvouku pre 2. ročník

Počet učebníc so schvaľovacou doložkou podľa predmetov	
Anglický jazyk	4
Biológia	24
Dejepis	42
Francúzsky jazyk	4
Fyzika	41
Geografia	39
Hudobná výchova	29
Chémia	22
Informatika	32
Maďarský jazyk a literatúra	86
Matematika	133
Náboženská výchova	97
Nemecký jazyk	4
Občianska náuka a etická výchova	48
Odborné predmety	458
Prírodoveda	19
Prvouka	2
Rusínsky jazyk	31
Slovenský jazyk a literatúra	154
Technika	6
Ukrajinský jazyk a literatúra	26
Vlastiveda	19
Výtvarná výchova	11
Iné	57

S účinnosťou od 1. septembra 2015 vstúpil do platnosti inovovaný Štátny vzdelávací program (iŠVP), ktorý uvádza: „Štátny vzdelávací program je východiskovým dokumentom na prípravu školských vzdelávacích programov, ktoré predstavujú druhú úroveň dvojúrovňového modelu vzdelávania. Dvojúrovňovým modelom vzdelávania sa dáva priestor každej škole, aby prostredníctvom školského vzdelávacieho programu dotvorila svoj obsah vzdelávania podľa špecifických regionálnych a lokálnych podmienok a požiadaviek, ktoré vychádzajú z potrieb žiakov alebo rodičov. Vzdelávacie štandardy je nevyhnutné chápať ako základné východisko k mnohostranne chápanej výučbe. Stanovené štandardy si učitelia môžu viac špecifikovať s prihliadnutím na aktuálne kognitívne schopnosti svojich žiakov.“

Aby mohli školy zohľadniť svoje špecifické regionálne a lokálne podmienky a požiadavky a tvoriť svoj vlastný obsah vzdelávania s prihliadnutím na kognitívne schopnosti svojich žiakov, potrebujú mať možnosť vyberať také učebnice, ktoré budú vyhovovať ich špecifickým podmienkam, požiadavkám a potrebám. Súčasný systém centrálného obstarávania a dodávania učebníc im to neumožňuje.

Otvorenie trhu s učebnicami v praxi prináša viacero výhod:

1. Umožní školám zohľadniť svoje špecifické regionálne a lokálne podmienky v súlade s ustanoveniami platného Štátneho vzdelávacieho programu a v záujme plnenia vypracovaného školského vzdelávacieho programu, pretože si budú môcť vybrať zo širokej ponuky učebníc s odlišne spracovaným vzdelávacím obsahom (iné požiadavky na vhodnú učebnicu majú učitelia zo školy so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a iné požiadavky majú učitelia zo školy pre mimoriadne nadané deti).

2. Umožní školám zavádzať nové, inovatívne metódy vyučovania s prihliadnutím na potreby a schopnosti svojich žiakov a v súlade s ustanoveniami platného štátneho vzdelávacieho programu. Pri centralizovanom výbere a nákupe učebníc sú iné prístupy a metódy vzdelávania (Hejného metóda vyučovania matematiky, Montessori škola, Waldorfská škola, Daltonská škola, Integrované tematické vyučovanie, alternatívne písané písmo Comenia Script a pod.) utlmované a sú v znevýhodnenej pozícii, pretože tieto učebnice si musia školy financovať z vlastných zdrojov.
3. Nové učebnice budú vznikať priebežne a v súlade s aktuálnymi vzdelávacími potrebami, keďže príležitosť na prípravu novej učebnice nebude pre vydavateľov časovo ohraničená verejným obstarávaním (raz za 5-10 rokov). V súčasnosti ministerstvo školstva po uplynutí platnosti schvaľovacej doložky na učebnicu v niektorých prípadoch nevyhlási výberové konanie na novú učebnicu, ale rozhodne o predĺžení schvaľovacej doložky pre danú učebnicu na ďalšie obdobie – niekedy dokonca aj v takom prípade, keď táto učebnica už nezodpovedá platnému ŠVP, s odôvodnením, že neexistuje jej náhrada.
4. S cieľom osloviť školy nakupujúce v konkurenčnom prostredí budú vydavatelia motivovaní k učebniciam ponúkať širšiu paletu doplnkových a bonusových materiálov a služieb, ktoré dnes k centrálne obstarávaným učebniciam nie sú učiteľom a školám štandardne poskytované. Môže ísť o metodické príručky pre učiteľov, interaktívne pracovné zošity v rámci podpory zavádzania IKT (informačno-komunikačných technológií) do vyučovacieho procesu, školenia a metodické semináre pre učiteľov, návrhy tematických výchovno-vzdelávacích plánov, učiteľské zošity, možnosť priamej komunikácie učiteľa s vydavateľom (resp. autorom) daného titulu, prípadne finančné benefity (množstevné zľavy, vernostný program, možnosť zohľadniť individuálne požiadavky školy a pod.)
5. Otvorením trhu s učebnicami dôjde k úspore značných finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na skladovanie a distribúciu učebníc, keďže skladovanie a distribúciu učebníc budú zabezpečovať vydavatelia učebníc.
Sumy za skladovanie a distribúciu materiálnych didaktických prostriedkov pre školy za uplynulé obdobie sú nasledujúce:
 - obdobie 2011 - 2013 = 1 559 400 eur
 - obdobie 2014 - 2016 = 2 188 824 eur
 - V auguste bolo vyhlásené verejné obstarávanie na distribúciu učebníc a služby súvisiace s distribúciou na ďalšie obdobie v celkovej odhadovanej hodnote 4 100 00 eur
6. Nebude nutné organizovať verejné obstarávania na učebnice, ktoré sú niekedy kritizované z viacerých dôvodov (stanovené súťažné podmienky, lehota na predkladanie návrhov, zloženie a odbornosť hodnotiacej komisie, spôsob hodnotenia návrhov, komunikácia s predkladateľmi návrhov a pod.), vďaka čomu:
 - ministerstvo nebude musieť zabezpečovať personálne a finančné zdroje na organizáciu verejného obstarávania na nové učebnice,
 - vydavatelia nebudú pod tlakom na dodržanie všetkých (často aj nezmyselných) stanovených podmienok a termínov na predloženie súťažných návrhov,
 - školy nebudú odkázané na to, aby čakali na ukončenie verejného obstarávania a vydanie príslušnej učebnice (pri dlhšom priebehu verejnej súťaže, jej pozastavení či zrušení z rôznych dôvodov sa štátnej učebnice ani nedočakajú, ako sa už opakované stalo).